

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

KLASA: 611-05/25-05/01

URBROJ: 2198-1-55-25-1

Zadar, 2. lipnja 2025.

SMJERNICE ZA IZGRADNJU I UPRAVLJANJE KNJIŽNIČNIM FONDOM ZNANSTVENE KNJIŽNICE SVEUČILIŠTA U ZADRU

1. UVOD

Znanstvena knjižnica Sveučilišta u Zadru (u daljem tekstu Knjižnica) je sveučilišna, obrazovna, visokoškolska ustanova od iznimne važnosti za znanost, kulturu i obrazovanje u gradu Zadru, zemlji i inozemstvu. Knjižnica sudjeluje u sustavu obveznog primjerka, uključena je i aktivno sudjeluje u izgradnji i razvoju jedinstvenog knjižnično-informacijskog sustava Republike Hrvatske.

Poslanje Znanstvene knjižnice kao informacijskog središta Sveučilišta u Zadru je aktivno sudjelovati i biti nezaobilazna podrška u procesima učenja, stvaranja i očuvanja znanja. Svoje poslanje Knjižnica ostvaruje osiguravanjem pristupa svim dostupnim izvorima informacija relevantnim za zajednicu Sveučilišta, kao i širu zajednicu, te pružanjem knjižničnih usluga u svrhu potpore znanstveno-istraživačkom radu, nastavi, učenju i drugim potrebama sveučilišne zajednice. Također, temeljem bogatih zbirki koje posjeduje, kao i upoznavanjem zajednice s jedinicama koje su hrvatsko pa time i svjetsko kulturno dobro, naše poslanje je upoznati javnost s baštinom koju Knjižnica čuva u fondu.

Poslanje i ciljevi Knjižnice usklađeni su sa Statutom [5] i Strategijom razvoja Sveučilišta u Zadru od 2023. do 2030. godine [6].

Svrha Smjernica za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom je pomoći i usmjeriti zaposlenike knjižnice u odabiru građe, izgradnji i upravljanju fondom, kako bi se ostvarili ciljevi i poslanje Knjižnice. Također, svrha je dokumenta informirati zajednicu korisnika o načinu i kriterijima odabira građe koja je uključena u fond te o načinu korištenja sredstava predviđenih za oblikovanje i izgradnju knjižničkog fonda.

Knjižnica nabavlja građu na način da osigurava jednak pristup informacijama za sve korisnike bez obzira na njihova osobna obilježja, posebne potrebe, spol, nacionalnu pripadnost, vjeru, političko opredjeljenje i društveni status. Pri nabavi građe Knjižnica

se vodi profesionalnim prosudbama, bez utjecaja političkih, moralnih i vjerskih gledišta ili materijalnog interesa uz neprihvatanje bilo kojeg oblika cenzure [1].

2. IZGRADNJA KNJIŽNIČNOG FONDA

Knjižnični fond uključuje svu građu koju Knjižnica posjeduje i daje na korištenje [7]. Izgradnja i upravljanje knjižničnim fondom dinamičan je proces koji se sastoji od stalnog priljeva nove građe, ali i od stalnog pročišćavanja fonda, revizije i otpisa zastarjele, uništene, otuđene ili oštećene građe. Nabava nove građe, kao i otpis neaktualne, nije proizvoljan čin nego se temelji na stručnim procjenama i u skladu s važećim zakonima i propisima.

Knjižnična građa je svaki jezični, slikovni i zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima [8].

Fond Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru obuhvaća opći fond koji se sastoji od monografskih i serijskih publikacija te specijalne zbirke: Zbirka pergamena, Zbirka inkunabula, Zbirka rukopisa, Zbirka rijetkosti, Dalmatika (Jadertina), Zbirka zemljopisnih karata i atlasa, Zbirka muzikalija, Zbirka tiskanih doktorskih i magistarskih radova, Fototeka, Zbirka oglasa, Zbirka Čuka, Zbirka Švelec, Priručna zbirka, Zbirka za knjižničarstvo, Digitalna knjižnica Zadar – DIKAZ, institucijski repozitorij. U studentskoj knjižnici: Zbirka Žarko Muljačić, Zbirka Hrvatsko geografsko društvo Zadar, Zbirka Ivo Petricioli, Zbirka Želimir Meštrović, Zbirka Franjo Smiljanić, Zbirka Aleksandar Solženjicin, Zbirka Dalibor Brozović, Zbirka Nevenka Kalebić Brozović, Zbirka Janko Belošević, Zbirka Šime Batović, Zbirka Giorgio i Ada Luxardo, Zbirka Pavao Tekavčić, Zbirka Duje Rendić Miočević, Zbirka Tefko Saračević, Zbirka biblioteke Vjeverica.

2.1. Vrsta knjižnične građe koja se nabavlja

- knjige
- zbornici radova
- novine i časopisi
- neglazbene i glazbene zvučne snimke
- rukopisi
- muzikalije
- zemljovid i atlas
- ocjenski radovi
- istraživački podaci
- multimedije
- mikrooblici
- službene publikacije
- crteži, grafike, grafičke mape, fotografije, plakati i razglednice

- kompleti
- sitni tisak

2.2. Izvori informacija koji se koriste pri selekciji knjižnične građe

- nastavni izvedbeni planovi i programi (u sklopu kojih je navedena obvezna i dodatna literatura pojedinačnih kolegija)
- ogledni primjerci
- tiskani i elektronički katalozi i mrežne stranice izdavača i antikvarijata
- bibliografije
- prijedlozi korisnika (desiderata)
- recenzije i prikazi
- top liste i preporuke
- popis dobitnika nagrada
- zahtjevi za međuknjižničnom posudbom

2.3. Kriteriji za selekciju knjižnične građe

2.3.1. kriterij potražnje

- poslani zahtjevi za nabavom
- zahtjevi proslijeđeni s Odjela rada s korisnicima

2.3.2. kriterij kvalitete [2]

- primjerenost sadržaja
- aktualnost sadržaja
- jedinstvenost sadržaja ili drugih značajki
- uređenje teksta i opremljenost bibliografskim podacima, kazalima, podacima o autoru i sl.
- dubina obradbe u znanstvenim djelima
- ugled autora, urednika, recenzenata i nakladnika
- stil, jezik i kvaliteta prijevoda
- fizička obilježja tiskane građe (kvaliteta papira, uveza, trajnost, ilustracije i dr.)
- cijena u odnosu na kvalitetu

2.3.3. kriterij zavičajnosti

naslovi s područja Zadra i okolice, Dalmacije, o Zadru ili Dalmaciji i autora s navedenih područja koje Knjižnica ne posjeduje ili posjeduje u jednom primjerku

2.4. Načini nabave knjižnične građe

2.4.1. Kupnja

Kupnja je najsigurniji način ostvarenja zacrtana plana nabave, bez obzira na sredstva kojima knjižnica raspolaže. Budući da Knjižnica uobičajeno raspolaže ograničenim sredstvima, u kupnji se Knjižnica usmjerava prema onim dobavljačima koji nude najpovoljnije uvjete tj. najpovoljniji popust (rabat) [7].

Za proračunsku godinu ukupna odobrena sredstva dijele se prema namjenama:

- sredstva za izvore za učenje
- sredstva za znanstvenu građu i istraživanje

Od ukupno dodijeljenih sredstava za nabavu građe osiguravaju se i sredstva za zaštitu obveznog primjerka. Prioritet prilikom raspodjele sredstava imaju izvori za učenje, odnosno građa s popisa obvezne i dopunske literature kolegija. Knjižnična se građa nabavlja u dogovoru sa znanstveno-nastavnim osobljem sukladno potrebama pojedinačnih kolegija i odjela Sveučilišta, a putem popunjenih zahtjeva za nabavu knjižnične građe. Zahtjeve za nabavu knjižnične građe nastavno osoblje preuzima s mrežnih stranica Knjižnice (poveznica na Zahtjev).

Kod kupnje knjižnične građe na teret projekta ili odjela/centra odluku o nabavi donosi znanstveno-nastavno osoblje. Nabavu knjižnične građe na teret Sveučilišnih sredstava odobrava voditelj podružnice ili ravnatelj Knjižnice. Sva se na taj način nabavljena građa unosi kao vlasništvo Knjižnice.

2.4.2. Zamjena

U suradnji s odjelima, centrima i Uredom za izdavaštvo Sveučilišta Knjižnica tradicionalno provodi kontinuiranu zamjenu publikacija sveučilišnih izdanja s domaćim i stranim institucijama. Zamjena se najčešće provodi prema načelu svezak za svezak ili prema načelu čiste novčane istovrijednosti, ali se može obaviti i bez obzira na pojedinačnu vrijednost publikacija koje se zamjenjuju, prema načelu djelo za djelo [7].

2.4.3. Dar

Dar kao način nabave knjižnične građe definiran je zasebnim dokumentom kojim se uređuje postupanje s darovima. (poveznica)

2.4.4. Obvezni primjerak Republike Hrvatske

Obvezni primjerak Republike Hrvatske kao način nabave knjižnične građe definiran je zasebnim dokumentom kojim se uređuje postupanje s obveznim primjerkom. (poveznica)

2.4.5. Vlastita izdanja

Knjižnica dobiva vlastita izdanja Sveučilišta besplatno u određenom broju primjeraka. Knjižnica, također, objavljuje vlastita izdanja. Za ta izdanja ne postoje posebni planovi nabave, već se u knjižnični fond uvrštavaju automatski. Izdanja Sveučilišta koriste se i za potrebe zamjene.

2.4.6. Pristup elektroničkim izvorima informacija

Knjižnica osigurava pristup bazama podataka i zbirkama časopisa znanstvenih i stručnih informacija putem nacionalne konzorcijske pretplate, kao i pretplatama iz vlastitih financijskih sredstava, te izvorima informacija dostupnim u otvorenom pristupu.

Kriteriji koje Knjižnica koristi u selekciji pri pretplati elektroničkih izvora informacija jednaki su općenitim kriterijima za selekciju knjižnične građe uz dodatne kriterije [2]:

- uvjeti licenciranja i upravljanje digitalnim pravima (DRM)
- mogućnost udaljenog pristupa s lokacija izvan Sveučilišta
- funkcionalnost sučelja za pretraživanje
- mogućnost praćenja korištenja i statističkih izvještaja
- mogućnost osiguravanja trajnog pristupa arhivskim sadržajima nakon isteka pretplate
- korisnička i tehnička podrška izdavača
- mogućnost korištenja u svrhu međuknjižnične posudbe
- cijena u odnosu na tiskano izdanje, ako je dostupno
- dostupnost metapodataka i interoperabilnost
- prilagođenost sučelja osobama s invaliditetom

2.4.7. Otkup Ministarstva znanosti i visokog obrazovanja

Ministarstvo otkupljuje znanstvene knjige i visokoškolske udžbenike od nakladnika u svrhu povećanja njihove dostupnosti u knjižnicama iz sustava znanosti i visokog obrazovanja. Otkupljene knjige namijenjene su popunjavanju zbirke građe koju knjižnice iz sustava znanosti i visokog obrazovanja posjeduju i daju na korištenje. Voditelj nabave prema popisu, po već navedenim kriterijima, odlučuje koje će naslove odabrati za fond.

2.4.8. Konzorcijska nabava

Knjižnični konzorcij je ugovorna interesna zajednica koja se sastoji se od dviju ili više knjižnica sa svrhom ostvarivanja zajedničkog cilja (razvoj i održavanje knjižničnih sustava, zajedničko pregovaranje i korištenje baza podataka i e-publikacija, izgradnja skupnog kataloga, digitalne zbirke i dr.) [3]. Znanstvena knjižnica Sveučilišta u Zadru i druge sveučilišne, visokoškolske i specijalne knjižnice u Hrvatskoj udružene su s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom radi zajedničke konzorcijske pretplate elektroničkih izvora informacija. Knjižnica je otvorena za suradnju s drugim knjižnicama kroz konzorcijsku nabavu kako bi osigurala zadovoljavanje potreba svojih korisnika.

3. VREDNOVANJE KNJIŽNIČNOG FONDA

Dio upravljanja fondom Knjižnice je i redovito vrednovanje fonda. Svrha je vrednovanja ukazati na snage i nedostatke fonda, omogućiti daljnje planiranje razvoja zbirke, financiranja, ispravljanja nedostataka i poboljšanja nabave. Vrednovanje se

obavlja na temelju kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja. Kod vrednovanja fonda koriste se metode usmjerene na fond i zbirke te metode usmjerene na korisnike i korištenje.

Metode usmjerene na fond i zbirke:

- veličina, obuhvat, dubina zbirke
- broj naslova i primjeraka
- uložena financijska sredstva (na razini cijelog fonda, za pojedinu zbirku, za pojedino područje)
- značajke zbirke (format, starost, jezik, predmetno područje)
- usporedba fonda sa bibliografijama i popisima literature u izvedbenim planovima
- mišljenja stručnjaka

Metode usmjerene na korisnike i korištenje:

- cirkulacija građe (korištenje građe u knjižnici i van knjižnice)
- dostupnost građe
- istraživanje zadovoljstva korisnika Knjižnice

4. REVIZIJA I OTPIS GRAĐE

Knjižnica izlučuje građu za otpis i otpisuje po kriterijima Pravilnika o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe [4].

Nakon provedene revizije Knjižnica provodi otpis uništene građe te one građe koja je ocijenjena kao zastarjela ili ne odgovara kriterijima izgradnje i upravljanja fondom.

Revizija fonda obavlja se kontinuirano jer Knjižnica pripada u kategoriju knjižnica čiji je fond veći od 500.000 jedinica knjižnične građe.

Ovaj dokument, kao i s njime povezani dokumenti, će se revidirati i nadopunjavati u skladu s promjenama u poslovanju Knjižnice, kao i u skladu s izmjenama i dopunama relevantnih zakonskih i podzakonskih propisa.

5. LITERATURA

1. Allen, Barbara McFaden; Hirshon, Arnold. Hanging together to avoid hanging separately: opportunities for academic libraries and consortia.// Information Technology and Libraries. 17, 1 (1998), str. 36-44.
2. Etički kodeks Hrvatskoga knjižničarskog društva (<https://www.hkdrustvo.hr/o-nama/eticki-kodeks/>)

3. Johnson, P. Fundamentals of collection development and management. London: Facet Publishing, 2018.
4. Pravilnik o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe, NN 27/23 (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_03_27_452.html)
5. Statut Sveučilišta u Zadru
(https://www.unizd.hr/Portals/0/doc/doc_pdf_dokumenti/statut_20240102.pdf?ver=8pJs1OJlKa5op3vqIYBiXA%3d%3d)
6. Strategija razvoja Sveučilišta u Zadru od 2023. do 2030. godine
(https://www.unizd.hr/Portals/0/doc/doc_pdf_dokumenti/strategije/Strategija_razvoja_UNIZD_2023_2030_Senat_19-12-2023.pdf?ver=40e_XeouTJFL2YDphFDkYw%3d%3d)
7. Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja, 1994.
(<https://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm>)
8. Zakon o knjižnicama, Narodne novine, br. 105/97, 5/98, 104/00, 69/09
(https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html)
9. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Narodne novine, br. 17/19, 98/19, 114/22
(https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html)

RAVNA TELJICA:

Marijana Senkić-Klapan